

Науковий вісник Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.

Серія: Ветеринарні науки

Scientific Messenger of Lviv National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies.

Series: Veterinary sciences

ISSN 2518–7554 print

ISSN 2518–1327 online

doi: 10.32718/nvlvet11227

<https://nvlvet.com.ua/index.php/journal>

UDC 591.5:636.7

Sanitary, hygienic, and welfare aspects of keeping Pomeranian Spitz in a breeding private kennel

N. Yu. Krempania[✉], O. V. Kozenko, B. V. Gutyj, S. S. Popadiuk, M. A. Ivakhiv

Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies, Lviv, Ukraine

Article info

Received 09.10.2023

Received in revised form

13.11.2023

Accepted 14.11.2023

Stepan Gzhytskyi National
University of Veterinary Medicine
and Biotechnologies Lviv,
Pekarska Str., 50, Lviv,
79010, Ukraine.
Tel.: +38-098-588-83-88
E-mail: krempanadia@ukr.net

Krempania, N. Yu., Kozenko, O. V., Gutyj, B. V., Popadiuk, S. S., & Ivakhiv, M. A. (2023). Sanitary, hygienic, and welfare aspects of keeping Pomeranian Spitz in a breeding private kennel. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Veterinary sciences, 25(112), 168–174. doi: 10.32718/nvlvet11227

The market situation regarding the breeding of decorative dogs of the Pomeranian breed and providing consumers with appropriate services in this field of activity dictate the rules and create the conditions of competition between market participants, which encourages improvement, development, and constant monitoring of it in terms of novelties and needs that provide opportunities for comfortable care and decent maintenance of pupils. The work aimed to analyze the impact of sanitary and hygienic factors and ensuring healthy housing conditions on the functional state of the body and mental health of Pomeranian Spitz dogs in the conditions of the private breeding kennel Fluffy Luxury Pom in the suburbs of Lviv. To fulfill this task, a study of the hygienic parameters of the air environment, compliance with the hygiene of feeding and drinking of the wards, peculiarities of the care of the wool coat, and compliance with the concept of animal welfare – the principle of “Five Freedoms” was carried out. It has been established that the technological solutions for keeping Pomeranian Spitz dogs in the conditions of this kennel are characterized by compliance with hygienic requirements for the air environment at the proper level and meeting sanitary standards. Thus, the air temperature was 17 °C, and its movement speed was 0.15 m/s. In the absence of the smell of ammonia, the illuminance ratio corresponded to 1:2. The animals are fed with industrial complete ration super premium 1st Choice feed, the use of which, according to recommendations, helps dogs strengthen the immune system, slow down the aging process, maintain health and activity. This type of food requires constant free access of dogs to clean water, and the containers are kept clean by changing the filling every day. Regarding the quality characteristics of the water, it was established that it fully meets the standard. Dogs of this breed are characterized by a beautiful, lush coat requiring special care. Evaluating the level of compliance with individual hygienic procedures, it was established that they are carried out at a high level, as evidenced by the appearance of the animals. According to the statements of John Webster, the welfare of animals is defined by advocating the main three conditions - to live a natural life, to be healthy, and to be happy. The dogs in this kennel are provided with a good life; the behavioral reactions of the wards themselves confirm this. During the research, the dogs behaved calmly, naturally, and playfully, which indicates the socialization of dogs; the purpose is to make the pet feel comfortable and calm in various life situations without causing trouble to its owner and his surroundings.

Key words: pomeranian spitz, keeping hygiene, well-being (welfare) of dogs, dog breeding kennel.

Санітарно-гігієнічні та добробутні аспекти умов утримання померанських шпіців у племінному приватному розпліднику

Н. Ю. Кремпа[✉], О. В. Козенко, Б. В. Гутій, С. С. Попадюк, М. А. Івахів

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів, Україна

Кон'юнктура ринку стосовно вирощування декоративних собак породи померанський шпіц та забезпечення споживачів відповідними послугами даної сфери діяльності диктують правила й створюють умови конкуренції між учасниками ринку, що спонукає до удосконалення, розвитку та постійного його моніторингу в плані новинки та потреб, які надають можливості комфортного догляду та гідного утримання вихованців. Метою роботи було провести аналіз впливу санітарно-гігієнічних чинників та забезпечення добробутних умов утримання на функціональний стан організму й ментальне здоров'я собак породи померанський шпіц в умовах племінного приватного розплідника *Fluffy Luxury Pot* у передмісті Львова. Для виконання даного завдання було проведено дослідження гігієнічних показників повітряного середовища, дотримання гігієни годівлі та напування підопічних, особливостей догляду шерстного покриву та дотримання концепції добробуту тварин – принципу “П'яти свобод”. Встановлено, що технологічні рішення утримання собак породи померанський шпіц в умовах даного розплідника характеризуються дотриманням гігієнічних вимог до повітряного середовища на належному рівні та відповідають санітарним нормам. Так, температура повітря становила 17 °С, швидкість його руху 0,15 м/с, при відсутності запаху аміаку, коефіцієнт освітленості відповідав значенню 1:2. Годівля тварин здійснюється промисловими повнораціонними кормами супер преміум класу 1st Choice, використання яких, згідно з рекомендаціями, допомагає собакам зміцнити імунну систему, уповільнити процес старіння, зберегти здоров'я та активність. Використання кормів такого типу вимагає постійного вільного доступу собак до чистої води, ємності для яких підтримують в чистоті, змінюючи наповнення щодня. Стосовно якісних характеристик води, встановлено, що вона повністю відповідає стандарту. Собаки даної породи характеризуються красивим пишним шерстним покривом, і це вимагає особливого догляду. Оцінюючи рівень дотримання індивідуальних гігієнічних процедур, встановили, що вони проводяться на високому рівні, про що свідчить зовнішній вигляд тварин. Згідно з твердженнями Джона Вебстера, який визначав добробут тварин, відстоюючи основні три умови – жити природним життям, бути здоровим та бути щасливим. Собаки в даному розпліднику, власне, і забезпечені добрим буттям, поведінкові реакції самих підопічних підтверджують це. В ході досліджень собаки поводитись спокійно, природно, грайливо, що свідчить про соціалізацію собак, мета якої полягає у тому, щоб улюбленець почував себе комфортно і спокійно у різних життєвих ситуаціях, не спричиняючи клопотів своєму господареві та його оточенню.

Ключові слова: померанський шпіц, гігієна утримання, благополуччя (добробут) собак, племінний розплідник собак.

Вступ

Звання “найкращий друг людини” собака отримав надзвичайно давно. Вчені з'ясували, що одомашнення вовків і їх еволюція відбулась у проміжку між 5,5 та 16,3 тисячі років тому у долині ріки Янцзи у Китаї. Найімовірніше, перетворення диких вовків у “найкращих друзів людей”, згідно з висловлюваннями науковця Карла Ліннея – “собак товариських”, одомашнювали багаторазово у різних місцях і в різні періоди історії. Дані палеонтологічних та молекулярних досліджень настільки відрізняються одні від одних, що це змушує замислитись про відсутність єдиного часового центру виникнення і еволюції собак (Kozii, 2012; Tsarenko & Kupriienko, 2014; Myronenko & Lysniak, 2017).

Померанський шпіц – декоративна порода мініатюрних карликових собак, що остаточно сформувалася в XIX столітті. Батьківщиною сучасних шпіців вважається Німеччина. У 1450 році виникла назва “шпіцхунд”, а з XVIII століття розпочалася селекційна робота з породою. Шпіців з білим окрасом шерсті в основному розводили в Еберсвальді і Померанії, сірих – вздовж річки Рейну, чорних – у Вюртемберзі. Відомо, що завдяки своєму розкішному вигляду ці собаки здобули прихильність англійського короля Георга III, який сприяв популяризації шпіців серед знаті, проте справжніми фаворитами вони стали в часи правління королеви Вікторії (1837–1901 рр.), коли німецькі шпіці з Померанії потрапили в Англію. Особливою увагою були наділені собаки помаранчевого і пісочного кольору. У 1891 році під час проведення виставки Крафта кілька заводчиків вирішили створити Англійський клуб померанських шпіців, відтак було розроблено та затверджено стандарт породи: собак поділили на дві категорії: до 2,5 кг і понад 2,5 кг. У 1915 році англійський клуб шпіців допускав на виставку собак не важчих ніж 3,6 кг, їх назвали померанськими шпіцами королеви Вікторії. Приблиз-

но в ці ж роки померанський шпіц став відомий у багатьох країнах світу.

Варто зазначити, що тільки на американському континенті закріпилася правильна назва породи – “помаранча”, решта ж помилково називали їх то німецькою, то карликовою породою хоча Міжнародна кінологічна організація (FCI) класифікувала їх під назвою “німецький шпіц”.

Актуальність роботи: аналізуючи сукупність умов, які характеризують співвідношення попиту і пропозиції на певні товари й послуги, зокрема “декоративних” собак, функцію яких чудово виконують померанські шпіці, сформувалась потреба у вивченні питань благополуччя тварин – дотримання добробутних умов в процесі їх вирощування, що значною мірою залежать від забезпечення санітарно-гігієнічних вимог годівлі та напування, мікрокліматичних умов, догляду та експлуатації. Варто звернути увагу, що існує ряд чинників, які здатні допомогти досягнути максимальної тривалості та якості життя улюбленця, що відображаються на потребах і сподіваннях господаря (Albanese et al., 2014; Holovko, 2008; Khomyn et al., 2017; Hesse et al., 2018; Sobol, 2020). Хотілось би підкреслити, що слухняного, неоязкого та адекватного собаку, як говорять у вузьких колах собаководи, “соціалізованого” – можна виростити лише за умов дотримання гігієни всіх етапів розвитку тварин, регулярних фізичних навантажень, позитивних емоцій та розумових стимулювань. Тому вивчення факторів, що мають вплив на здоров'я та емоційний стан домашніх улюбленців є досить актуальним, що підтверджує наявність значного попиту серед їх поціновувачів.

Мета дослідження

Дати характеристику взаємозв'язку між силою впливу мікрокліматичних чинників, дотриманням гігієнічних вимог та забезпеченням свобод добробуту (благополуччя) тварин. Для досягнення даної мети

поставлено завдання провести дослідження впливу дотримання санітарно-гігієнічних та добробутних умов на функціональний стан організму та ментальне здоров'я собак породи померанський шпіц в умовах приватного розплідника Fluffy Luxury Rom.

Матеріал і методи досліджень

Дослідження здійснили в умовах приватного розплідника Fluffy Luxury Rom з вирощування собак породи Померанський шпіц у передмісті Львова. У ході роботи використовували такі методи досліджень: гігієнічні – температуру повітря – психрометром Августа, швидкість його руху – кульковим кататермометром, вміст аміаку – універсальним газоаналізатором УГ-2, розрахунок світлового коефіцієнта – геометричним методом, санітарно-гігієнічну оцінку води для напування тварин – загальноприйнятим методом; клінічні: температуру тіла – ветеринарним термометром, градуйованим за Цельсієм, частоту пульсу – шляхом підрахунку кількості ударів за 1 хв, частоту дихання – шляхом підрахунку дихальних рухів, стан

Фото 1. Зона для вихулу собак

Вхід здійснюється через облаштований дезінфекційний килимок (фото 2), який призначений унеможливити перенесення із взуттям збудників інфекції ззовні і його використання збільшує шанси підтримання чистоти в санітарному плані в декілька разів. Згідно із запровадженою у розпліднику технологією, поверхню килимка 1 раз на 2 дні зволожують розчином дезінфекційного засобу DX-Forte і 1 раз на тиждень здійснюють вологе прибирання з використанням цього ж засобу. На фото 3 зображено одне з двох приміщень, яке поділене на окремі зони: зона догляду за шерстю тварин – ванна із озонуванням та гідромасажем (фото 4), столик для грумінгу для гігієни догляду за очима, вушками та нігтями собак. Поряд розташована вітрина із великим асортиментом косметичних засобів, призначених для догляду за шерстним покривом собак. Варто пам'ятати, що у померанських шпіців шерсть дуже незвична – із густим підшерстним шаром, який надає тварині

видимих слизових оболонки – методом огляду (Krempa et al., 2020).

Результати та їх обговорення

На час дослідження у приміщенні розплідника перебувало 14 собак: 5 цуценят віком 2–2,5 місяця, 7 самиць та 2 самці породи Померанський шпіц оранжевого, білого та кремового окрасу.

Необхідно зазначити, що умови утримання собак, особливо дотримання гігієнічних і добробутних аспектів (благополуччя тварин) годівлі і напування, забезпечення та підтримання індивідуальної гігієни, облаштування місць для відпочинку і можливість реалізації природних інстинктів та принципів-свобод добробуту тварин приємно вразило і навіть здивувало.

Утримання собак здійснюється в окремій капітальній споруді з прилеглою ділянкою для вихулу собак зі спеціально підготовленим газоном площею 500 м² (фото 1), яка загорожена металевим парканом із шириною проміжків між металевими прутами 5 см і висотою 60 см та з'єднується із виробничою і так званою адміністративною зонами.

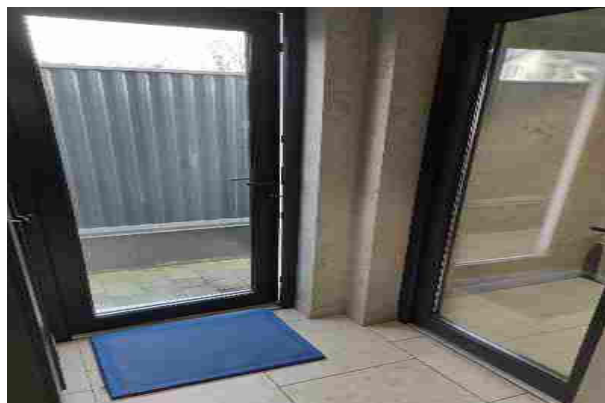

Фото 2. Дезкилимок

вигляд пишної кульки. Якщо не підтримувати шерсть у чистоті, вихованець дуже швидко перетвориться на суцільний “ковтунець” на ніжках, в якому може сформуватись сприятливе середовище для розмноження грибків, ектопаразитів, тобто порушення мікрофлори, що спричинятиме як дискомфорт собаці, так і клопоти господарю. Важливою складовою вагомості такого догляду є те, що в подальшому собаки призначені для проживання з господарем під одним дахом, тобто це хатня кімнатно-декоративна порода собак, яка ще й своїм вглядом і якістю шерсті має дарувати задоволення своїм власникам.

У даному приміщенні виділена зона миття та сушіння посуду для годівлі. Практикують сухі корми суперпреміум класу 1st Choice, які собакам роздають двічі на день, по 30 г на тварину. Після завершення годівлі миски збирають, миють, дезінфікують, ополіскують та просушують (фото 5).

Фото 3. Адмінприміщення

Фото 4. Засоби і методи гігієни шерсті

Ще одна зона виділена для забезпечення чистоти і комфорту індивідуальних місць відпочинку і сну тварин. У ній розташовано пральну машину та стіл з тумбами (фото 3) для зберігання чистого приладдя. В міру забрудненості здійснюється прання собачих пелюшок, килимків та лежанок з додаванням рідкого господарського мила та двох таблеток дезінфекційного засобу Жавель-Клейд. Особливу увагу цьому приділяють тому, що ця порода собак потребує дуже ретельного догляду за шерстю, адже її забруднення сприятиме утворенню неприємних запахів.

Облаштовано і третю зону, у якій відбувається чіткий облік та проведення ветеринарних та акушерських маніпуляцій, внесення відміток та

ведення паспортизації тварин (фото 6). У цій же зоні відбуваються зустрічі власника даного племінного розплідника собак породи померанський шпіц із замовниками та покупцями, які мають можливість вивчити родовід тварин, ознайомитись з першими проявами характеру та особливостями поведінкових реакцій майбутнього улюбленця, оцінити умови утримання та вирощування собак.

Друге приміщення представлене трьома сегментованими відгородженнями, всередині яких є індивідуальні місця для відпочинку: лежанка, яка виконана із матеріалу, що добре і легко миється, із м'яким килимком, пелюшкою та мискою із чистою водою, яку регулярно змінюють.

Фото 5. Елемент гігієни годівлі

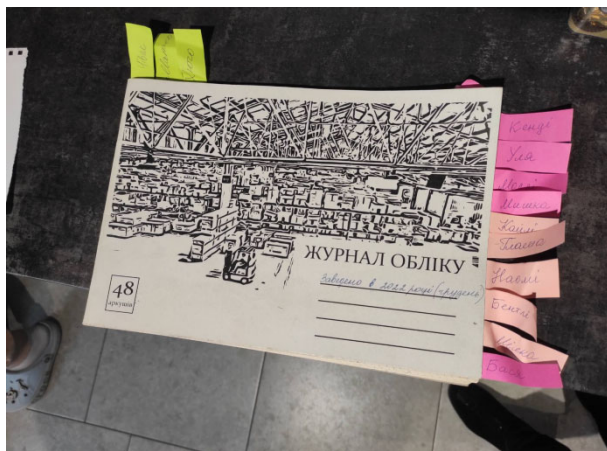

Фото 6. Первинна документація

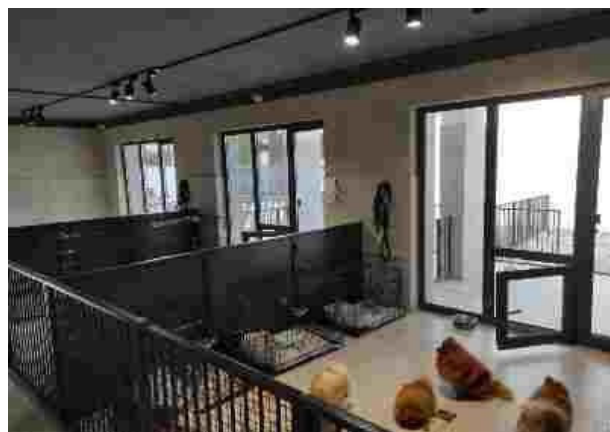

Фото 7. Виробниче приміщення

Фото 8. Місце для відпочинку

Особливістю даного конструктивного рішення виробничого приміщення є великі вікна з металопластику розміром 2,00 на 2,20 м із наявними лазами для виходу собак із приміщення на свіже повітря для прогулянки. Такі вікна дозволяють забезпечувати достатній рівень природної освітленості приміщення. Собаки, як відомо характеризуються залежністю від світлового дня. Покриття підлоги виконано із керамічної плитки, під стяжкою якої є система обігріву. Приміщення розділені на три секції для утримання різних фізіологічних та вікових груп.

Фото 9. Система для миття

Необхідно звернути особливу увагу на гігієнічні аспекти прибирання у секціях, для яких передбачено систему подачі води під тиском для змиву бруду та наявними каналізаційними трапами, які розташовані всередині кожної секції. Таке вологе прибирання із подальшим використанням деззасобу проводять 1 раз на тиждень, доповнюючи дію “Бактосфери”, що представлена кварцовою лампою, яку вмикають 1 раз на тиждень (фото 10). За її допомогою здійснюють стерилізацію та дезінфекцію повітряного простору приміщення.

Фото 10. Бактосфера

Забезпечення необхідних параметрів мікроклімату у виробничому приміщенні проводять не тільки завдяки “теплій підлозі”, а й роботі кондиціонера та рекуператора, який виконує функцію вентилявання. Контроль температури повітря проводять за

допомогою автоматичного термометра, який змонтовано на стіні приміщення. Використання сучасних приладів дозволяє забезпечити температурний режим, необхідний для даного виду тварин і відповідно – породи (фото 12).

Фото 11. Кондиціонер

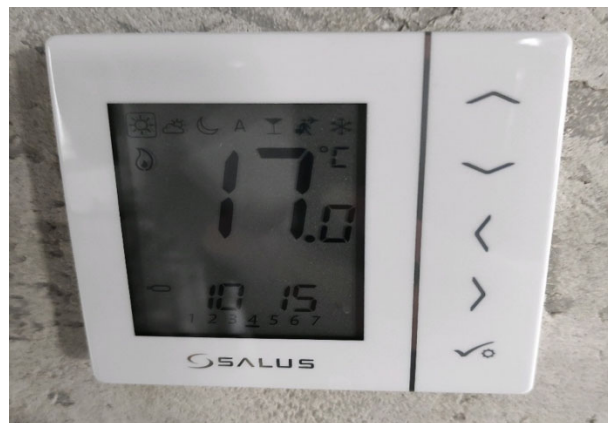

Фото 12. Термометр

Аналізуючи отримані результати досліджень параметрів мікроклімату в приміщенні для утримання собак, встановили, що температура повітря була в межах 17 °С, швидкість руху повітря 0,15 м/с, і це все за умов використання природної вентиляції, тобто за допомогою відкритих лазів у віконних конструкціях, вмісту аміаку в повітрі не виявили. Важливою складовою нормування природної освітленості приміщень є наявність віконних конструкцій, у нашому випадку КО становив 1:2. Такі результати, які відповідають санітарно-гігієнічним вимогам, дозволяють зробити висновок про чітке дотримання

приписів стосовно утримання померанських шпіців. Адже, згідно з науковими повідомленнями, відхилення показників параметрів мікроклімату від норм сприяє зниженню фізіологічної спроможності організму, сповільненню росту, збільшенню відходу молодяку та зниженню стійкості тварин до захворювань, погіршується засвоєння корму, скорочується термін служби обладнання та приміщень (Demchuk et al., 2006; Sereda et al., 2016; Seliukov, 2020).

Також ми провели санітарно-гігієнічний аналіз води, яку використовують у розпліднику. Прозорість

води становила 30 см, без стороннього смаку та післясмаку. При підігріві води до 50 °С злегка відчувався запах сірководню. Показник перманганатної окислюваності води становив 6,16 мг/л, а вміст розчиненого у воді кисню – 8 мг/л. Контроль води за показниками мінералізації вказав на відсутність у ній амонійного азоту та нітритів, виявлено лише сліди нітратів (0,5 мг/л). Стосовно вмісту хлоридів та сульфатів, то їх вміст становив від 1 до 10 мг/л, а Заліза – 0,15 мг/л. Загальна твердість води – 6,5 мг/екв./л, карботатна – 5,6 мг/екв./л, а постійна 0,9 мг/екв./л. Одержані нами результати дають підставу вважати її придатною для використання, проте у розпліднику проводять заходи з її поліпшення, використовуючи систему фільтрів.

Оцінюючи гігієнічні умови розведення і утримання тварин, провели дослідження їх клінічного стану. Результати вказують на сприятливий вплив цих умов утримання, на ріст, розвиток і здоров'я про що свідчать такі показники: температура тіла становила $38,7 \pm 0,1$ °С, частота дихання $28 \pm 0,1$ вдихів за хвилину та пульс становив $165 \pm 0,1$ ударів за одну хвилину. Видимі слизові оболонки були помірно вологі, рожевого кольору, без пошкоджень, зі збереженою цілісністю та без припухань.

Аналіз добробутних аспектів умов утримання непродуктивних тварин неможливий без обговорення питань Європейської конвенції про захист домашніх тварин – договору Ради Європи стосовно сприяння забезпечення добробуту домашніх тварин та надання їм мінімальних стандартів захисту від жорстокого поводження та забезпечення, в разі необхідності, лікування. Договір підписано у 1987 року в Страсбурзі, набув чинності він у 1992 року, а 1 вересня 2019 року його ратифіковано у 24 державах світу. Відповідно до цього – права і добробут тварин перебувають під пильним наглядом численних громадських організацій та регламентовані ефективними діями законодавства (*Zakon Ukrainy, 2006; Kozenko, 2015*).

Говорячи про благополуччя тварин або добробут їх утримання, варто пригадати фундаментальні принципи його забезпечення. На основі запропонованих Джоном Вебстером позитивних аспектів умов життя тварин була розроблена концепція принципу “П’яти свобод”, яка вперше згадувалася в грудні 1979 р. у прес-повідомленні Ради з добробуту сільськогосподарських тварин (FAWC). Вона передбачає: свободу від голоду і спраги – постійний (вільний, без перешкод) доступ до їжі та води, які підтримують здоров’я тварини та її активність; свободу від дискомфорту – забезпечення відповідного місця для відпочинку та проживання, що забезпечують реалізацію фізіологічних потреб тварин; свободу від болю, травм або захворювань – піклування про здоров’я улюбленця, профілактику захворювань, регулярні обстеження діагностику та лікування за участю кваліфікованого ветеринарного лікаря; свободу прояву природної поведінки – надання тварині сприятливих умов, пристосовань, достатнього місця та компанії для реалізації інстинкту гри та спілкування із собі подібними; свободу від страху і стресу – виключення з життя

тварини подій та відносин, що можуть призвести до погіршення ментального здоров’я тварин (моральних страждань) (*Demchuk et al., 2008; Hrinenko & Miroshnychenko, 2013*).

Згідно з твердженням Джона Вебстера, який визначав добробут тварин, відстоюючи основні три умови – жити природним життям, бути здоровим та бути щасливим, собаки в даному розпліднику, власне, й забезпечені добрим буттям. Опис вищесказаного підтверджує добробутні умови утримання, а поведінкові реакції самих підопічних підтверджують це. В ході досліджень собаки поводитись спокійно, природно, грайливо, показуючи свою готовність виконувати всі маніпуляції з боку обслуговуючого персоналу, який їм добре знайомий. Реакція собак на нас, чужих особин із невідомими запахами, голосами та незнайомою поведінкою, підтвердила теорію про соціалізацію собак у даному розпліднику, що допомагає досягти бажаних результатів у процесі ознайомлення тварин з новими звуками, враженнями, оточенням і допомагає їм привичаїтися до навколишнього світу й почуватися впевнено в незнайомих ситуаціях. Мета соціалізації в тому, щоб улюбленець почував себе комфортно і спокійно у різних життєвих ситуаціях, не спричиняючи клопотів своєму господареві та його оточенню. Соціалізований улюбленець чує і слухається свого власника та нейтрально (адекватно) ставиться до подразників: присутність сторонніх людей, інших тварин, звуків транспорту, галасу натовпу.

Висновки

Утримання собак породи померанський шпіц в умовах приватного розплідника Fluffy Luxury Rom характеризується високим рівнем забезпечення санітарно-гігієнічних вимог в плані підтримання відповідних параметрів мікроклімату приміщень. Встановлено, що показник температури повітря відповідав значенню 17 °С, при швидкості руху повітря 0,15 м/с, відсутності аміаку та коефіцієнті освітленості 1:2. Годівля тварин, здійснюється кормами преміум класу і забезпечує потребу собак даної породи всіма необхідними поживними речовинами, вітамінами, мікро- та макроелементами. У розпліднику дотримуються добробутних принципів, які проявляються в реалізації природних поведінкових реакцій собак різних вікових і фізіологічних груп та дозволяють зробити висновок про їх відповідність і позитивний вплив на організм тварин. Говорячи про реалізацію природних інстинктів, варто наголосити, що цуценята мають можливість задовольнити інстинкт гри, використовуючи спеціальні безпечні гумові іграшки, дорослі ж тварини мають можливість вільно спілкуватись із собі подібними на спеціально облаштованих газонах для вигулу.

Перспективи подальших досліджень. Згідно з дослідженнями впливу мікрокліматичних та добробутних умов утримання собак породи померанський шпіц в умовах приватного розплідника Fluffy Luxury Rom виникає потреба подальшої роботи в цьому напрямку – вивчення особливостей умов утримання собак-мам в

період вагітності, оскільки це має вплив на фізичне та ментальне здоров'я майбутнього покоління.

Подяки. Висловлюємо слова вдячності власниці приватного розплідника Fluffy Luxury Pom з розведення померанських шпіців Тетяні Баб'як, яка надала нам можливість вивчити і оцінити рівень дотримання санітарно-гігієнічних норм та вимог добробуту при утриманні цих тварин.

Відомості про конфлікт інтересів

Автори стверджують про відсутність конфлікту інтересів.

References

- Albanese, F., Malerba, E., Abramo, F., Miragliotta, V., & Fracassi, F. (2014). Deslorelin for the treatment of hair cycle arrest in intact male dogs. *Vet Dermatol*, 25(6), 519–522, DOI: 10.1111/vde.12148.
- Demchuk, M. V., Chornyi, M. V. Zakharenko, M. O., & Vysokos, M. P. (2006). *Hihiena tvaryn: Pidruchnyk. Druhe vydannia. Kharkiv* (in Ukrainian).
- Demchuk, M. V., Kozenko, O. V. ta in. (2008). *Zahalna veterynarna profilaktyka. Dobrobut tvaryn. Lviv* (in Ukrainian).
- Hesse, A., Frick, M., Orzekowsky, H., Failing, K., & Neiger, R. (2018). Canine calcium oxalate urolithiasis: Frequency of Whewellite and Weddellite stones from 1979 to 2015. *Can Vet J*, 59(12), 1305–1310. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30532288>.
- Holovko, I. (2008). Kryminalna vidpovidalnist za zhorstoke povodzhennia z tvarynamy: zarubizhnyi dosvid. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*, 6, 128–130 (in Ukrainian).
- Hrinenko, O. O., & Miroschnychenko, M. P. (2013). Formuvannia etychnoho stavlennia do tvaryn: mizhnarodno-pravovyi ta vnutrishnoderzhavnyi aspekty. *Ukr. chasopys mizhnar. prava : nauk.-prakt. zhurn. Spets. vyp.: Mizhnarodnopravovi standarty povodzhennia z tvarynamy ta yikh zakhystu i praktyka Ukrainy*, 12–14 (in Ukrainian).
- Khomyn, N. M., Mysak, A. R., Ihlitskyi, I. I., Prytsak, V. V., Semaniuk, N. V. (2017). Likuvannia sobak za khvorob parodonta. *Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu veterynarnoi medytsyny ta biotekhnologii imeni S. Z. Gzhytskoho. Seriya: Veterynarni nauky*, 19(82), 170–174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnuvmbvn_2017_19_82_37 (in Ukrainian).
- Kozenko, O. V. (2015). Dobrobut tvaryn» u prohrami navchannia studentiv ta spetsialistiv veterynarnoi medytsyny, biotekhnologii. Dobrobut produktyvnykh tvaryn u konteksti harmonizatsii zakonodavstva Ukrainy ta Yevropeiskoho Soiuzu. (Bila Tserkva, 27 lystopada 2015 r.). B. Tserkva, 47–51 (in Ukrainian).
- Kozii, V. I. (2012). Dobrobut tvaryn (istorychni, naukovi ta normatyvni aspekty). *Navchalnyi posibnyk. Bila Tserkva* (in Ukrainian).
- Krempa, N., Kozenko, O., & Chornyi, N. (2020). Hygienic assessment of water quality and its impact on the body of pigs. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Veterinary Sciences*, 22(98), 9–15. DOI: 10.32718/nvlvet9802.
- Myronenko, V. P., & Lysniak, Z. Yu. (2017). Istorychni peredumovy formuvannia kinolohichnoho sportu yak aspekty sotsialnoho rozvytku suspilstva. *Naukovyi visnyk budivnytstva*, 88(2), 16–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvb_2017_88_2_6 (in Ukrainian).
- Pro ratyfikatsiiu Yevropeiskoi konventsii pro zakhyst domashnikh tvaryn: zakon Ukrainy vid 18.09.2013 № 578-VII [Elektronnyi resurs]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/578-18#Text> (in Ukrainian).
- Seliukov, V. S. (2020). Perspektyvy udoskonalennia zakonodavstva u sferi kinolohichnoi diialnosti v Ukraini. *Pidpriemnytstvo. Hospodarstvo i pravo*, 11, 145–151. DOI: 10.32849/2663-5313/2020.11.26 (in Ukrainian).
- Sereda, O. M. Nedosiekov, V. V., & Polupan, I. M. (2016). Rol parvovirusnoi infektsii v nozolohichnomu profili infektsiinykh khvorob sobak i kotiv u misti Kyievi. *Veterynarna biotekhnolohiia*, 28, 254–259. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbtb_2016_28_32 (in Ukrainian).
- Sobol, O. M. (2020). Vykorystannia riznykh typiv hodivli sobak u zviazku z yikh rozmirom ta porodnoiu nalezhnistiu. *Suchasni vyklyky i aktualni problemy nauky, osvity ta vyrobnytstva: mizhhaluzevi dysputy : zb. nauk. pr. : materialy V mizh nar. nauk.-prakt. internet-konf. m. Kyiv, 3 chervnia 2020 r. Kyiv*, 301–306 (in Ukrainian).
- Tsarenko, V. I., & Kuprienko, D. A. (2014). Systema kinolohichnoho zabezpechennia: komponenty ta oznachennia poniattia. *Mytna bezpeka*, 2, 4–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mb_2014_2_3 (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy “Pro zakhyst tvaryn vid zhorstokoho povodzhennia” (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2006, № 27, st.230) (in Ukrainian).